

Avantgarda

Metodický list

Téma:

Tvorba Generácie 1909

Generácia 1909 – avantgardné prejavy na území Slovenska.

Vhodné pre:

8. a 9. ročník ZŠ a SŠ, vyučovacie predmety: dejiny umenia a umenie a kultúra

Ciel:

Zoznámiť žiakov s vývojom umenia v 20. storočí na území Slovenska v kontexte doby aj v kontexte zahraničných tendencií. Prepojenie a začlenenie umeleckej témy do obsahu ďalších vyučovacích predmetov. Budovanie pozitívneho vzťahu k umeniu, rozvíjanie vizuálnej gramotnosti a kritického myslenia.

Medzipredmetové vzťahy:

dejepis, literatúra, biológia a fyzika

Oddelenie galerijnej pedagogiky SNG
Pripravila: Michaela Kováčová
Jazyková korektúra: Miroslava Plesníková
Grafický dizajn: Kristína Uhráková
Web: <https://linktr.ee/edu.SNG>

Metódy práce:

1. Predstavenie témy: Generácia 1909

- 20. storočie v slovenskom a mimoslovenskom kontexte, kategorizovanie umelcov, **možnosť prepojiť tému s témami preberanými na dejepise: 20. storočie, svetové vojny, socializmus**
- zoznámenie sa s dielami **formou aktivity**, námety a spôsob nazerania autorov Generácie 1909 na skutočnosť, komparácia so staršími autormi
- prehodnocovanie, **rozvíjanie kritického myslenia**
- hodnota umeleckého diela, **prierezová téma súčasťou predmetu umenie a kultúra**
- vzťah k literatúre – nadrealizmus, **možnosť prepojiť tému s literatúrou**

2. Skúmanie nazerania na skutočnosť – aktivita

- štylizácia v umení, avantgarda
- anatómia ľudského oka, **možnosť prepojiť tému s biológiou**
- znalosti v optike, **možnosť prepojiť tému s fyzikou**

3. Reflexia – výstupy

- myšlienková mapa
- analýza príčin a následkov, pomenovanie problémov
- metóda šiestich sluhov
- metóda INSERT
- pocitové vyhodnotenie

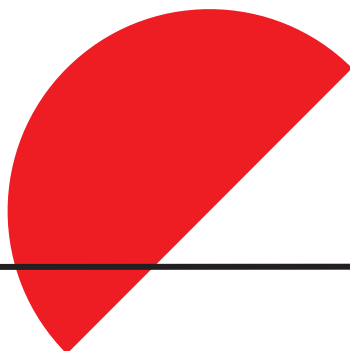
ŠTUDIJNÉ PODKLADY A NÁMETY:

Téma:

Generácia 1909 – avantgardné prejavy na území Slovenska v učebných osnovách predmetov dejiny umenia a umenie a kultúra

O výstave *Generácia 1909,76. Výstava, pojem, interpretácia*:

- projekt z roku 2020 v Slovenskej národnej galérii odkazoval na výstavu *Generácia 1909. Svedomie doby*, ktorá sa uskutočnila v roku 1964 taktiež v priestoroch galérie
- video o výstave: https://www.youtube.com/watch?v=8CCri2_ftEE
- katalóg k výstave: <https://www.sng.sk/sk/eshop/294-generacia-90976-vystava-pojem-interpretacia>

1. Predstavenie témy:

- pojem Generácia 1909 vytvoril Karol Vaculík, kurátor výstavy z roku 1964, aby kategorizoval umelcov tejto generácie do skupiny, ostatní teoretici potom prevzali tento názov a používa sa dodnes
- vo svete sa začiatkom 20. storočia začali objavovať avantgardné skupiny: surrealisti, dadaisti, fauvisti, kubisti, expresionisti a ďalší, ktorí spísali svoj manifest

AKTIVITA (15 MINÚT)

- **priblížte si pojem manifest, vysvetlite si ho a skúste napísať svoj vlastný v 2 – 3 bodoch**
- nové Československo po 1. sv. vojne, nadviazanie na zahraničné umelecké tendencie s oneskorením, aj z dôvodu absencie vzdelávacej umeleckej inštitúcie, Škola umeleckých remesiel (ŠUR) v Bratislave založená 1. 11. 1928
Zdroj: <http://www.suvba.eu/historia.html>
- obdobie 2. sv. vojny – najvýraznejší dejinný zlom, dopad na umelcov a umenie
- 50. roky a nástup SORELY – socialistický realizmus v umení: podriadenie kultúry politike – kultúra mala výsadné postavenie ako nástroj propagandy, jej úlohou bolo šíriť požadovaný obraz novej spoločnosti, nahrádzať náboženstvo a zavrhnutú minulosť, kultúrne vzorce a mechanizmy boli prebraté zo vzorovej krajiny, socialistický realizmus mal cieľ byť viditeľným dôsledkom spoločenskej zmeny, ale aj kultúrou nového človeka a kultúrnym základom krajín socialistického bloku
Odporúčaná literatúra: Prerušená pieseň | Výtvarné umenie v časoch stalinskej kultúrnej praxe 1948 – 1956. Alexandra Kusá. 2019
- až Karol Vaculík v 60. rokoch teoreticky spojil autorov Generácie 1909 jedným pojmom na základe roku ich narodenia (+/-), ale oni ako umelecká skupina nikdy nespísali manifest prezentujúci ich spôsob tvorby
- výstava v roku 1964 sa venovala prezentovaniu diel z 30. až 40. rokov z územia Slovenska
- na západe v čase výstavy v roku 1964 vrcholili umelecké smery: pop art, opart, minimalizmus, konceptualizmus a u nás sa v tom čase kurátor výstavy vracia do obdobia 30. až 40. rokov 20. storočia

Motivačný námet:

→ DEJEPIS:

- urobte si časovú os 20. storočia na základe informácií, ktoré viete a ktoré ste zistili teraz, aby ste novonadobudnuté vedomosti začlenili do súvislostí:

1900 ←————→ 2020

Motivačný námet:

→ UMENIE A KULTÚRA:

- v súčasnosti je slovenské umenie moderny a avantgardy oceňované a žiadané na trhu s umením
- Ako sa stanovuje cena umeleckých diel? Kde sa umelecké diela nakupujú? Môžem si aj ja kúpiť umelecké dielo?
Zdroj: <https://www.soga.sk/aukcie-obrazy-diel-la-umenie-starozitnosti/obsah/o-nas>

AKTIVITA: Zoznámenie sa s dielami autorov Generácie 1909 (30 minút)

- vašou úlohou bude vybrať na základe diel z kolekcie z Webu umenia (<https://www.webumenia.sk/kolekcia/224>) vždy jedného umelca, na ktorého podľa vás charakteristika sedí najviac, zapíšte si k charakteristike aj jeho meno
- všímajte si, aké témy a motívy prevažujú v tvorbe umelcov, pomôžte si názvami diel
- všímajte si, aké farby použili umelci na dielach

Charakteristiky autorov sú z katalógu *Generácia 1909. Svedomie doby*, ktorý vyšiel k výstave v roku 1964.

Maľoval katastrofy, kde varioval motív mŕtvych tiel ako obetí brutality. Jeho diela majú melancholický až temný tón, kde sa postavy zjavujú ako prízraky vynárajúce sa z maľby. (*Ján Mudroch*)

Jeho obrazom dominovali ženské postavy s plošným charakterom maľby, jasnými farbami a výraznými čiernymi kontúrami. Jeho prejav tiež často smeroval ku geometrickým tvarom. (*Eugen Nevan*)

Jeho ústredným motívom je útek a unikanie, ktoré sa z osobnej výpovede menili na scény spoločenskej drámy. Vyjadroval životný pocit beznádejného putovania neznámym svetom s neznámym začiatkom, koncom i cieľom. (*Cyprián Majerník*)

✎ VYHODNOTENIE:

Akého autora ste priradili k akej charakteristike? Mali ste pravdu? Nevadí, ak nie...

POKRAČOVANIE AKTIVITY:

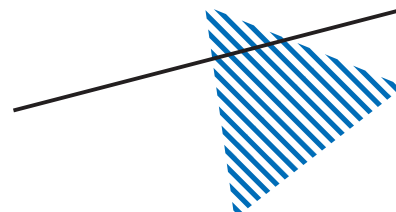
- skúste nájsť medzi dielami autorov, s ktorými ste pracovali pred chvíľou a zistite, či ich charakteristika platí aj pre ich iné diela. Platia charakteristiky bez výnimky?

✎ VYHODNOTENIE:

- charakteristika sprehľadňuje, ale môže niekedy spôsobiť aj to, že veci vidíme príliš úzko
- autorov Generácie 1909 spájajú záujem o tvorbu, mladíckosť, spoločné štúdiá v Prahe a zahraničí, pobyty, stretávanie sa, priateľstvá, „dospelý život“ po škole, a hlavne doba, v ktorej žili a tvorili – medzi vojnami a počas vojny
- neutiekali sa v maľbách do prostredia vidieka ako ich predchodcovia M. A. Bazovský, A. P. Weisz-Kubínčan, L. Fulla, M. Galanda a ďalší
- námety v tvorbe: figurálna tvorba, zátišia, zvieratá, portréty, život ľudí, vojnové témy, sakrálne námety, literárne námety, osud človeka skrytý v obraze – symbolika námetov, metafora, expresia -> imaginácia
- v ich maľbách dominuje mesto – boli mladí, žili v mestách, v komunite, inšpirovali sa navzájom, boli v centre diania, spoločenský život

✎ ROZVOJ KRITICKÉHO MYSLENIA:

- výstava *Generácia 909,76. Výstava, pojem, interpretácia* v Slovenskej národnej galérii odkazovala na výstavu *Generácia 1909. Svedomie doby*, ktorá sa uskutočnila v roku 1964 taktiež v priestoroch galérie
- prečo sme robili výstavu o tej istej téme aj dnes?
- je dôležité vracieť sa po istom čase k veciam a prehodnocovať ich, teraz sa môžeme pozeráť na minulosť z úplne iných uhlov pohľadu

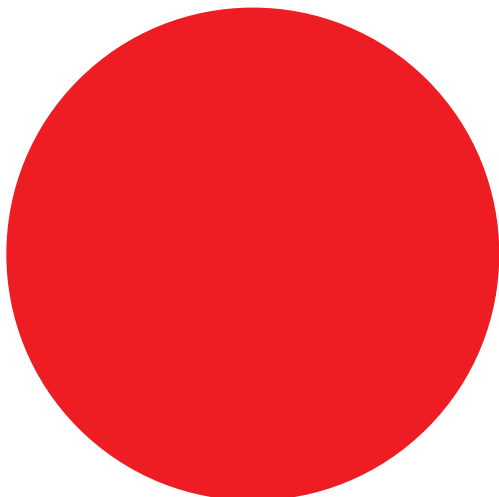
Motivačný námet:

→ LITERATÚRA:

- vzťah medzi nadrealistickou poéziou a výtvarným umením
 - „Význam nadrealizmu vidím nie ani tak v jednotlivých básnických dielach (ako vieme, na nadrealistickej poetike sa priživovali aj malé talenty, ba netaľenty), ako skôr v tom, že toto hnutie priam zázračne zjednocovalo ľudsky i umelecky generáciu literárnu a výtvarnú.“
Jozef Bžoch
 - spoločné znaky poézie a výtvarného umenia nadrealizmu v slovenskom prostredí: torzálnosť – vedomá nedokončenosť, náčrtovosť, dokončenie na divákovi/čitateľovi; poetickosť – lyrické obrazy, metafory, obraznosť námetov, snovosť (hlboké oči, rozostrené kontúry, optické zložky obrazu); znaky – náznaky, zjednodušenie počtu predmetov/slov, ktoré zdôrazňujú predmety/významy; napätie medzi vedomým a nevedomým – nelogické spojenia, asociatívnosť, temnota
- Odporúčané zdroje:**
Zborníky nadrealistov: <https://bibliofilie.webnode.sk/nadrealisti-aligator-a-skarabeus/>
Milan Hamada: Nadrealizmus – Avantgarda 38. Bratislava: Kalligram, 2006.

AKTIVITA (20 MINÚT)

- skúste spárovať jednu báseň s jedným dielom na základe prečítania básne a vypísania si metafor z básne, ktoré je možné nájsť aj v diele

2. Skúmanie nazerania na skutočnosť

AKTIVITA (30 MINÚT)

Pomôcky:

- pohár, podložka, papier, ceruzka, 1 osoba okrem vás, ktorú budete skúmať
- vašou úlohou bude vyskúšať si rolu avantgardného umelca a pozeráť sa na svet jeho očami
- sadnite si s druhou osobou oproti sebe. Pozorujte jej tvár, sledujte tvary a línie, ktoré tvoria nos, uši a oči osoby pred vami. Potom si zoberte pohár a pozrite sa na osobu pred sebou cez sklo. Všimajte si, ako sa svetlo odráža, ako sa obraz deformuje a mení. Skúste nájsť zaujímavú deformáciu tak, aby obraz, ktorý vidíte, dostal zaujímavejšie tvary a rozmery ako predtým
- skúste to, čo vidíte, preniesť na papier takým spôsobom, že oči fixujete iba na človeka pred sebou, na papier sa nepozerajte, ale snažte sa intuitívne „naslepo“ preniesť videný obraz

VYHODNOTENIE:

Počas aktivity ste používali sklo ako pomôcku na to, aby ste sa na svet mohli pozeráť trochu inak. Umelci z Generácie 1909 takúto pomôcku nemali, ale napriek tomu sa im darilo na realitu pozeráť a interpretovať ju inak, ako boli dovtedy všetci zvyknutí. Realitou sa inšpirovali, no prenášali ju do diel štylizovane. Umelcov z Generácie 1909 označujeme ako avantgardných, pretože nadviazali na svetové umelecké tendencie a zhmotnili ich vo svojej tvorbe pomocou im príznačným prvkom.

Medzipredmetové prepojenie:

→ BIOLÓGIA:

- anatómia ľudského oka
- ako vzniká obraz videného?

→ FYZIKA:

- svetlo, optika, zdroje svetla, optické rozhranie, spektrum farieb

VYHODNOTENIE:

Pohľad cez číre sklo: teleso skladajúce sa z priehľadného optického prostredia nebude mať žiadnu farbu, lebo svetlo všetky farby prepustí, môžete cez neho vidieť všetky telesá vo svojich reálnych farbách.

Motivačný námet:

Skúste sa na svet pozrieť cez farebné optické prostredie, napríklad cez zelenú fľašu. Akej farby budú veci, ktoré uvidíte? Pri telese skladajúceho sa z látky, ktorá je farebným optickým prostredím vzniká farba zmiešaním farieb, ktoré prepustí, čiže napríklad zelené sklo prepustí svetlo zelenej farby a svetlo ostatných farieb odrazí.

3. Reflexia

- myšlienková mapa
- analýza príčin a následkov, pomenovanie problémov - zakreslená do diagramu rybej kosti alebo do stromu problému
- metóda šiestich sluhov - 1 pojem a 6 otázok k nemu: Kto? Čo? Kedy? Kde? Ako? Prečo?
- metóda INSERT - k informáciám, s ktorými žiaci pracovali, priradiť znaky: ✓ informácia, ktorú som už vedel/a; + informácia, ktorá je pre mňa nová; - informácia, ktorá je v rozpore s tým, čo som si myslel/a; ? informácia, ktorej nerozumiem
- pocitové vyhodnotenie nielen témy, ale aj online výučby

